

Nr 246.

Av herr Hansson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till avlöningar vid skogshögskolan.

Skogshögskolans styrelse har bland sina anslagskrav upptagit två 1:e assistenttjänster vid högskolan, den ena i skoglig arbetslära, den andra i virkeslära. Dessutom har ett skrivbiträde begärts för virkesläreavdelningen. Även om man fullt förstår och gillar den allmänna sparsamhetstanke, som ligger bakom regeln att inga nya tjänster skola krävas i nuvarande läge, måste vi anse, att de tjänster det här gäller äro för undervisningen vid skogshögskolan av så vital betydelse, att man icke rimligen kan vägra deras tillkomst.

Arbetsläran och virkesläran äro de två naturliga huvudavläggarna från det gamla ämnet skogsteknologi. Båda ämnesfacken tillsammans äro inriktade på i första hand tillvaratagande, vård och utnyttjande av skörden från våra skogar. De två ämnenas representanter stå med andra ord i en nyckelställning i den effektivisering och kostnadsminskning som under de senare årtiondena genomförts inom vårt skogsbruk och som vunnit ej blott nordiskt utan även internationellt erkännande. Vi peka på de revolutionerande forskningsresultat, som genom svenska forskare vunnits beträffande virkets vård i upplag och under transport. Här ha skapats erfarenheter, vilkas värde senast aktualiserats i samband med årets stormfällning av stora kvantiteter mycket värdefull skog. Vi peka även på det nyförvärv, som den specifikt skogliga arbetsstudiemetodikens representerar och som praktiskt tillämpats på avtals- och prissättningsområdet. Denna metodik har medfört det unika förhållandet att arbetarpart och arbetsgivarpart stå positivt eniga bakom rationaliseringsintresset inom skogsbruket. Vi finna också anledning att peka på hela den maskinella och motortekniska utvecklingen på skogsområdet, som betytt så oerhört mycket i besparing av arbetskraft och kostnader ej minst under senaste krigets och efterkrigsårens bränslekris.

På samtliga dessa områden har vårt svenska skogliga forsknings- och intensifieringsarbete åstadkommit ytterst betydelsefulla resultat. Möjligheten att genom landets skogsmän snabbt sprida och utnyttja dessa resultat inom hela vår skogsnäring begränsas endast av den bristande personalbesättning som skogshögskolans styrelse påtalat beträffande avdelningarna för skoglig arbetslära och virkeslära. Vi redovisa i det följande kortfattat de motiv som måste beaktas vid bedömning av den äskade personalförstärkningen.

Arbetsläran:

1. Under de senaste 15 åren har en betydande utveckling ägt rum inom den del av den gamla skogsteknologien, som numera betecknas som *skoglig arbetslära*. Där har utformats en helt ny vetenskapsgren, orienterad parallellt med den allmänna arbetsvetenskapen och behandlande rationaliseringstekniken som sådan, arbetsstudier av de mest skiftande slag: metod-, rörelse- och tidsstudier, fysiologiska studier m. m. Den tar upp till behandling de arbetspsykologiska problemen samt söker klargöra grunderna för en god arbetsledning. Den skogliga arbetsläran lämnar dessutom en redovisning av de arbetsmetoder och redskap, som användas i det praktiska skogsbruket. Den har i denna senare uppgift bl. a. att behandla hela den gamla skogsteknologiens »drivningslära». Den blir därmed en av de viktiga tillämpade ämnesfacken på skogshögskolan.

2. I känslan av den snabba utvecklingen på området har 1946 års *högskoleutredning* påpekat, att den av utredningen föreslagna utformningen av den nya organisationen på hela det skogsteknologiska området brådskade. Högskolan riskerade eljest att komma i efterhand i utvecklingen.

3. Det var samma medvetande om utvecklingens krav, som föranledde *lärarrådet* att kalla dåvarande chefen för Föreningen Skogsarbetens och domänverkets arbetsstudieavdelning, jägmästare Mattsson Mårn, till innehavare av en professur vid skogshögskolan på grundval av en donation från Föreningen Skogsarbeten. Denna personliga professur placerades emellertid på statens skogsforskningsinstituts stat. Skogshögskolan ställdes helt utan egen professur i skoglig arbetslära. Skogshögskolans rektor har i sitt minnestal vid högskolans 125-årsdag konstaterat att inrättandet av en professur i detta ämne är skogshögskolans närmaste viktiga framtidsmål.

4. Den nu gällande nya organisationen innebär ett framsteg och har givit möjlighet till en intensivare behandling av de frågor, som utvecklingen inom det praktiska skogsbruket gjort så aktuella. Dessa möjligheter måste kunna utnyttjas. Det första kravet härför är att ett sammanhållande organ för undervisningen i ämnet skapas vid skogshögskolan. Lärarrådet har fastslagit detta önskemål och yttrar den 22 april 1953:

»Den nuvarande organisationen har prövats från 1 juli 1949 eller under fyra år. Två kurser hava under denna tid följt undervisningen helt efter den nya ordningen. Man börjar alltså nu att få vissa erfarenheter härom. Därvid har det alltmera framstått som en nödvändighet, att en *institution* för arbetslära skapas vid skogshögskolan, vilken institution kan taga ansvaret för kontinuiteten i undervisningens uppläggning. Detta blir så mycket mera nödvändigt, som undervisningen i ämnet bedrivs i såväl Stockholm som Garpenberg. Det måste vid högskolan finnas ett sammanhållande organ på området.»

Det första steget på väg mot detta mål är inrättandet av den 1:e assistenttjänst, som skogshögskolans styrelse har begärt i årets *petita*. Först i och med förvärv av sådan medhjälpare i arbetet kan undervisningen i drivningstekniken läggas upp på det plan, som den nya organisationen möjliggör och

högskoleutredningen förutsätter. Redan den gamla skogsteknologien måste bedriva sin undervisning i ämnet i anslutning till det praktiska avverkningsarbetet och i möjligast individuella form, d. v. s. i smärre grupper av elever (5—10 man) under ledning av kompetent lärarkraft. Vikten av dessa krav har sedan den nya organisationen utformats icke minskats utan tvärtom väsentligt skärpts i enlighet med den allmänna utvecklingens krav.

5. Även *fonden för skoglig forskning* har beaktat det nödläge, vari undervisningen i ämnet befinner sig. Efter särskild ansökan ha medel för detta budgetår av fonden ställts till förfogande för anställning av en förste assistent. Styrelsen för fonden, med domänverkets chef i spetsen, har emellertid bestämt konstaterat, att detta innebär ett frångående av fondens stadgar. Inför skogshögskolans nödläge har fonden ansett sig nödsakad att uppehållande ordna frågan, för att icke undervisningen i ämnet helt skall bryta samman. Fondstyrelsen har med sitt bidrag endast markerat, hur betydelsefull frågan anses vara bland ansvarsmedvetna kretsar inom skogsbruket. För kommande år kommer något motsvarande anslag ej att beviljas.

Som sammanfattning av här relaterade fakta rörande läget för den skogliga arbetsläran vid skogshögskolan framstår klart, att det från skogshögskolans styrelse framförda kravet på medel för bekostande av en förste assistent i skoglig arbetslära bygger på absolut nödvändighet och motsvarar icke ens det lägsta krav, man måste ställa för möjligheterna att bedriva högskolemässig undervisning. Det måste till slut mycket starkt betonas att det aldrig någonsin förekommit eller ens ifrågasatts att undervisningen i berörda ämnesområde skulle kunna bedrivas utan en under professorn kontinuerligt tillgänglig assistent.

Virkesläran:

1946 års högskoleutredning definierar ämnets omfattning sålunda: »virkets tekniska egenskaper (såsom hållfasthet, krympning, flytbarhet, m. m.), virkessortiment och virkesvård, inmätning av virke samt virkesförädling (inklusive skogsindustrierna).»

Ämnet omfattar med andra ord de tekniska egenskaperna hos, vården om och utnyttjandet av skogsbrukets skörd. Härmed är också sagt att ämnet är av utomordentlig betydelse ur såväl forsknings- som undervisningssynpunkt.

Forskningen i virkeslära bör framför allt ägnas de speciellt skogliga delarna såsom flytbarhet, virkessortiment och virkesvård samt kvalitetsfordringar och inmätning av virke. Avdelningen för virkeslära vid skogshögskolan är den enda fasta institution som med statsmedel nu bedriver forskning på hithörande område. Det är också en avdelning på skogshögskolan som helt saknar en parallellt arbetande forskningsavdelning vid skogsforskningsinstitutet.

För närvarande pågå vid avdelningen omfattande undersökningar bl. a. rörande virkets flytbarhet, torkning och lagring. Dessa undersökningars be-

tydelse belyses bäst av det faktum, att det vid flottningen i våra älvar årligen sjunker en kvantitet virke, som värderas till 15 å 20 milj. kronor. Dessutom förstöras på grund av bristande virkesvård vid denna och andra transporter samt vid lagring av virket sannolikt ännu större värden. Den snabba utbyggnaden av vattenkraften i våra älvar medför också för skogsbruket väsentligt förändrade förhållanden med mycket svåröverblickade följder. Den fortgående förändringen av de norrländska skogarnas struktur, i synnerhet utvecklingen mot yngre och mer frodvuxen skog efter slutavverkningen av de tidigare urskogsförråden, ställer skogsbruket inför nya problem och arbetsuppgifter, vilka kräva en snabb, djupgående och allsidig forskning.

Undervisningen i virkesläran måste i mycket stor utsträckning bedrivas med de studerande uppdelade på små grupper om 5—10 man. Endast på så sätt och med tillgång till kompetenta lärarkrafter i tillräcklig utsträckning kan den meddelas i sådan form, som med hänsyn till praktikens skiftande karaktär och förutsättningar är nödvändig.

Den arbetsbörda, som åvilar avdelningen, är således mycket stor. Härtill kommer att avdelningens ende assistent i stor omfattning (drygt 50 % av tiden) är sysselsatt inom skogsteknologiens specialämnen. Efter den gamla skogsteknologiens uppdelning på virkeslära och arbetslära samt 10 specialämnen blev virkesläran den enda institutionen med säte på skogshögskolan inom ämnesområdet. Institutionen måste därför lägga ner en mycket betydande del av sin arbetskraft på en fortgående samordning och effektivisering av dessa speciallärares undervisning och inordna den i huvudämnenas ram. Dessutom innefatta ett par av dessa ämnen praktiska prov medförande ett betydande granskningsarbete för avdelningens assistent. Specialämnenas omfattning och speciallärares arvoden förutsätta nämligen att assisterande lärarpersonal ställes till deras förfogande. Assistenten har sålunda ingen möjlighet att ägna sig åt fortsatt utbildning och forskning. Bristande tillgång på arbetskraft medför även att professorns tid delvis upptages av siffergranskning av de studerandes övningsuppgifter. Hans tid utnyttjas på så sätt i detta ansträngda läge för rent rutinarbete.

De arbetsuppgifter som här ovan redovisats ha även förutsetts av högskoleutredningen i dess 1947 avgivna förslag, där följande personalbehov upptages:

- 1 professor
- 1 laborator
- 1 förste assistent
- 1 skogsbiträde
- 4 biträden för kontorsgöromål.

Nuvarande personalbesättning inom skogshögskolans avdelning för virkeslära omfattar:

- 1 professor
- 1 andre assistent
- 1 tredje amanuens (elev med endast 200 timmars tjänstgöring).

När skogshögskolans styrelse i årets anslagsäskande tagit upp en förste assistent och ett skrivbiträde för virkesläreavdelningen, innebär detta endast att styrelsen med iakttagande av all den sparsamhet det statsfinansiella läget kräver söker täcka ett minimibehov för löpande undervisning och för sådana forskningsuppgifter som oundgängligen måste fullföljas. Den av departementschefen föreslagna 1:e amanuensens anställningsform täcker icke på något sätt de aktuella arbetsuppgifter, som här föreligga och som ovan kortfattat ha redovisats. Avdelningens ställning i skogsbruket reser krav på betydande kvalifikationer och erfarenhet i den lärar- och forskaruppgift som så ingående ingriper i handhavande och utnyttjande av vår främsta naturtillgång, den svenska skogen.

Riksdagen har i olika sammanhang och senast under fjolåret uttalat nödvändigheten av att skälig del av skogsinkomsterna återbördas till skogen. I detta trängande fall rör sig medelsbehovet om ett i förhållande till skogsinkomsterna ringa belopp, som enligt vår mening icke kan av riksdagen förvägras.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte i enlighet med skogshögskolans yrkande besluta att två förste assistenttjänster i Cg 27 vid avdelningarna för skoglig arbetslära och för virkeslära samt en skrivbiträdestjänst i Cf 4 vid avdelningen för virkeslära inrättas fr. o. m. budgetåret 1954/55 ävensom att anslaget uppräknas med härför yrkat belopp 42 624 kronor.

Stockholm den 27 januari 1954.

Nils B. Hansson.

H. Sten.

Gustaf Velander.